

למעשה

הרב עובדיה דהן שליט"א

יו"ר המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת חניכי הישיבות – "בית יוסף" קרית פוניבז'

למנצח לבני קורח מזמור לפני תקיעת שופר אומרים "למנצח לבני קרח מזמור" (תהילים מ"ז), מה שייכותו של מזמור זה לתקיעת שופר ולראש השנה בכלל?

אלא, אמירת הפסוקים לפני תקיעת שופר נועדה לעורר אותנו לתשובה, ובני קרח הם גדולי בעלי התשובה, הם דוגמא לבעלי עבירה שברגע האחרון הספיקו לעשות תשובה, וזה קשור לראש השנה, אל תיפול בייאוש, גם ברגע האחרון לפני תקיעת שופר, יש לך את ההזדמנות לחזור בתשובה ותשובתך תתקבל, כמו שתשובת בני קרח התקבלה. בהרהור תשובה זכו בני קרח, ללמד מוסר השכל לכלל ישראל לדורי דורות, כי גם מי שנמצא בדיוטא התחתונה ביותר, עדיין יכול לעשות תשובה ולהינצל. לכל אדם באשר הוא נמצא, ישנה אפשרות להיחלץ ולהינצל.

וזהו לשון קודשו של הרש"ש בספרו "נהר שלום" (פלא יועץ אות ר' ר'): [כל עיקר תיקון השופר למעלה תלוי בתשובה... ואפילו אם יש בידו של אדם חטא מהחטאים המעכבים את התשובה... ביום הזה גורם לפתח לו שערי תשובה, כי שערי תשובה פתוחים "והתעוררות תשובה מעט היום, הוא כנגד טרח גדול בזמן אחר", ולכן עת לחננה ושעת רצון (בזמן התקיעות) להתחרט חרטה גמורה (בהרהור)... ולקבל כל אחד ממנו לשוב מאיזה עון שבידו, ואל יפחת כל אחד ממנו, מלשוב מאיזה חטא קל או חמור "כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה, ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות"]

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

מה התועלת שיש בר"ה אם שוב נחטא

כתב בספר הגדתי היום של הרב אברהם ארלנגר שליט"א ושוב אנו בפתחו של חודש הרחמים והסליחות.

אין ספק כי גם השנה נתחזק ונתעלה בחודש אלול. ברור גם שנאמר ונבקש בסליחות מחילה על אשר חטאנו. וככל שנתקרב לראש השנה נכין את עצמינו ביתר שאת. שלא לדבר על עשרת ימי תשובה שבהם נרכין ראש בפני בית דין של מעלה ונתוודה על כל חטאותינו, ולא נרפה עד ישמע הקול "סלחתי כדברך" מפי עליון. אז, בנפש זכה נצא נקיים מכל רבב של חטא ונפתח שנה חדשה, שנה טובה ומבורכת.

וכאן, דווקא מתוך אותה נקודה זכה וטהורה, בוקעת ועולה לה שאלה מטרידה שחוזרת על עצמה משנה לשנה. כאן הבן שואל, הרי זו לא השנה הראשונה שלי בעבודת התשובה. זו גם לא השנה הראשונה בה יצאתי מיום כיפור עם הרגשה עילאית שאין דומה לה כל השנה. אבל המדרגה הגבוהה הזו נעלמת לעיתים אפילו בתוך יום אחד. לא פעם עומדים בחורים חודש אחרי יום הכיפורים ושואלים את עצמם, איך ייתכן? איך ייתכן שאני שהייתי כל כך קרוב לה' מוצא את עצמי תוך פרק זמן קצר הרחק הרחק משם?

ומה לי שוב להיכנס למערכת כזו שבסופה לא יוותר לי ממנה מאומה? מה לי להתאמץ על דבר שלא יותיר אחריו שום רושם כלל?

ויתירה מכך, אני מתחרט על העבר, מתוודה על העבירות ואני יודע מניסיון שאני עלול ליפול אליהם שוב. יש לי ניסיון רע ומר עם הנפילות הללו. ואם כן מה בצע בתשובה זו שלא מחזיקה אצלי מעמד?

רושם כל ימחק

התשובה על כך היא בשני דרכים. האחת כי אין ספק שכל שנה ושנה מותירים הימים הנוראים רושם עמוק על כל אחד ואחד. גם אם הוא לא חש בכך, וחושב שהרושם הזה לא נותר, הוא לא נמחק. אולי הוא נדחק אך בטח שהוא לא נמחק. מידי פעם הוא יצוף לו בזיכרונו, והוא ימנע מלחזור על טעויות שהיו לו בעבר.

גילוי אריות

וההסתכלות השניה היא, המסקנה של הסיפור הבא: מעשה בזוג הורים ושני ילדיהם שיצאו לראות ביופי הבריאה ונכנסו לגן חיות מהגדולים שביבשת אירופה. בבוקר מוקדם כבר עמדו בכניסה לגן החיות, שילמו 100 יורו ונכנסו. הם עברו מכלוב לכלוב, מחלקת החיות לחלקת העופות, מהבהמות אל החיות, וכך בילו להם שעות רבות מול פלאי הבריאה וריבוי סוגים מעולם החי.

גולת הכותרת של הביקור הייתה אמורה להיות מול גוב האריות. שמועה שמעו כי לקראת השעה חמש אחר הצהריים הם קמים מרבעם ומתחילים לנוע ולהראות את כוחם ולהצדיק את שמם כמלכי החיות.

המשך בעמוד הבא

חדש ניתן לשמוע את שיעורי הרב פנחס זרביב שליט"א בקול הלשון 0722741111

המשך מעמוד קודם

צעדו בני המשפחה לכיוון האריות עמדו משתאים מול מראיהם האימתני, וציפו לרגע בו יחלו לנוע ואולי גם להשמיע את שאגתם המדהדת. והנה, פותח אחד האריות את פיו ואומר לחברו בשפת בני אדם, 'דני, מתי נגמר הביקור? והאריה? השני משיב לו 'עוד שעה... למה אתה שואל? והלה אומר לו, 'הוי כמה אני עייף כבר...'

המשפחה קפאה על מקומה. הם לא האמינו למה שקרה כאן. אין כאן מופת ולא אתון שפותחת פה. זוהי רמיה נוראה. הם התעשתו מההלם הראשוני והחלו להבין מה קרה כאן. בזעם רב הם פנו למושרדי גן החיות וביקשו לפגוש את המנהל. מנהל גן החיות נאות לקבלם והם התפרצו עליו בחמת זעם. 'שקרנים אתם! גנבים אתם! זה לא גן חיות זה גן של תחפושות... השיבו לנו את כספינו... המנהל שהיה המום מהמתקפה הזו, ביקש מהם לשבת ולהסביר לו על מה יצא הקצף.

כאן פתח האב את פיו ואמר, באנו לראות חיות וראינו אנשים מחופשים. באנו לשמוע את האריות ושמענו שני אנשים מדברים בשפתינו. זהו שקר גם, איך ייתכן לשקר את האנשים. איך אפשר לקחת כסף על דבר שלא אמית?

והמנהל: 'על מה אתם מדברים? מה קרה? מה ראיתם?'

'מה ראינו? ראינו אריה אחד ששואל את השני מתי מסתיים הביקור והשני עונה לו... זה לא חיות, זה אנשים.'

'לא ייתכן, לא יכול להיות שהם דברו ביניהם... אמר המנהל נחרצות.

'אבל זה היה אמרו כל בני המשפחה כמעט ביחד. 'נו, נניח שזה באמת קרה, אריות שנמצאות כאן כבר כמה שנים אמרו שני משפטים, בזה כבר החלטתם שהם לא אריות?... קורה... יכול לקרות...'

'לא ולא', אמר אבי המשפחה. 'אם חיה מדברת כמו אדם, חיה היא לא. חיה לא מדברת בשפת אדם.'

מה שנתר מהסיפור הזה הוא מוסר השכל נפלא.

אם אנו מתפללים בימים הנוראים בתחינה ובקשה. אם יודעים אנחנו לרצות את פני ה' ולהתפלל אליו כראוי לבני אדם, הרי ש'חיות' כבר איננו. וגם אם נהגנו במשך השנה במעשה בהמות והיינו 'חיות רעות'. הנה הגיעו הימים הללו וגילו לנו שבני אנוש אנחנו, ובעלי מדרגה של בחירי הבריה. וכל מה שקרה כל השנה הכל תחפושת.

זו התשובה למי שחש כי הוא חוזר לסורו מידי שנה בשנה. בימים אלו הוא מוכיח בראש ובראשונה לעצמו כי הוא אדם ברום דרגתו של אדם, ומעשי השטות שעשה הם לא מהותו. הוא חטא אמנם, הוא גם חייב לשוב על כך בתשובה ויש מחיר כבד למי שמאחר את תשובתו. אבל מסקנה אחת ברורה לו שהוא לא 'חיה' ויש תקווה לאחריתו. עב"ד.

ויש להוסיף מש"כ בזה בלמעשה בהעלותך

החשיבות של כל רגע של התגברות גם אם לבסוף נכשל

(רו"ב, כ) ותשנה קולך ותבכינה (רות א, יד), חסר אל"ף, תשיש כחן, שהן מהלכות ובוכות. רבי ברכיה בשם רבי יצחק ארבעים פסיעות הלכה ערפה עם חמותה, ונתלה לבנה ארבעים יום, שנאמר (שמואל א יז, טז): ויגש הפלשתי השכם והערב. רבי יודן בשם רבי יצחק ארבעה מילין הלכה ערפה עם חמותה, ועמדו ממנה ארבעה גבורים, שנאמר (שמואל ב כא, כב): ארבעת אלה ילדו להרפה. וצ"ב מה השבח הגדול הרי לבסוף היא חזרה בה ולמה זכתה לכך שיהיה לו כח לחרף מערכות אלוקים במשך ארבעים יום אלא רואים מכאן את החשיבות שבכל רגע של התגברות גם אם לבסוף נכשל וכן ראינו ביתרו שטרח ובא אל המדבר ודיבר הכתוב בשבחו שעזב מקום יישוב ובא אל המדבר כדי לשמוע דברי תורה בתמורה לזה קיבל שבע שמות וזכה שיתרו פרשה על שמו מה שלא זכו האבות הקדושים ולא משה רבינו

לשיטות שיתרו חזר לסורו א"כ מה שבחו הגדול

וקשה מה שאומר האור החיים הקדוש (במדבר יל) בשם המכילתא וז"ל 'מתוך דבריהם משמע שרבי יהושע סובר שיתרו לא נתגור ושלחו משה מכבודו של עולם. ולר' אליעזר נתגיר וכו' וביאר שמושה רבינו משכנע את יתרו שלא לעזבם כי יש בזה חילול ה' כי אמרו שעמד על אמונתם והחשיבהו כל כך (שהרי קיבל עצתו לשים שרי עשרות וכו') ועזב אותם אין זה אלא שלא הוצדק אצלו מופתי האמונה ואין נכון עשות כן וכשלא קיבל גירשו משה מכבודו של עולם' עכ"ל. וצ"ב לפי ר' יהושע א"כ למה התייתרה פרשה על שמו, ולמה נקרא חובב, הרי בסוף הוא חזר לסורו.

אלא התשובה היא עצם מה שהיה איכפת לו לשמוע ולברר מה היה בכלל ולא התעצל ללכת למדבר מקום תהוה על זה לבד מגיע לו והראיה שזה כל כך קשה שהרי כל שאר המליארדים של אומות העולם אפי' את זה לא עשו לפיכך הוציא בנותיו שירעו את צאנו עד כדי כך הוא הפסיד בשביל האמת לכן הוא היחיד שהבין את המוסר מקריעת ים סוף

המשך מעמוד קודם

אומר ר' אליהו וינטרוב (הובאו דבריו בספר והאר ענינו עמוד עה) אין לך מושג כמה שכר האדם מקבל על כל רגע ורגע של מלחמה שהיתה לו עם היצר אע"פ שבסוף התגבר עליו ונכשל וכ"כ הגר"א והדבר יובן לפי מש"כ החפץ חיים באחד מספריו שאע"פ שבעולמנו מי שרצה להיות המחנות של הגביר אין הרצון הופך אותו למחותן, לא כן כשרוצים להיות כביכול המחנות של הקב"ה, שע"י הרצון לבד כבר נהיים מחותנים. על עצם הרצון ישנה בידינו הבטחה מהקב"ה ש"ישמח לב מבקשי ה'" (תהלים קה) ויחזק הרצון הזה יותר ויותר, וזה תכלית בפנ"ע, וזה יוסיף לו כח להוציא את הרצון אל הפועל.

וראה עוד דבר נפלא ונורא בביאור הגר"א (שיר השירים ו יב) שמבאר הפסוק "מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו" וז"ל בקיצור "הדל אין לו כלום והאביון תאב לכל דבר ואין לו מה שתאב, ולכן אמר - מי שאין לו כלום ומי שהוא מטונף בעבירות ותאב לעמוד ממקום טינפו ובוכה לעלות מהן, הוא ירים להושיבי עם נדיבים' הם האבות, 'עם נדיבי עמו' הם הנביאים". ומבואר שעל ידי עצם הרצון בלבד לצאת ושבוכה לצאת מהם יצא ויגיע לדרגת הנביאים

[וראה עוד מש"כ בנפש החיים (פרקים פ"ח) 'ועתה הראיתך קצות דרכי היצר המתחפש בכל מיני תחבולות, כמו שארז"ל (קידושין ל): א"ר יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנאמר רק רע כל היום, שלא די לו שמתגבר בתחבולותיו שהתנכל על האדם מתמוול שלשום אלא שעוד מתחדש כל יום בחדשות, וכאילו אינו מסיתו לרע כלל ואדרבא מראה לאדם שכל מה שלמד תורה או מעל מצוות עדיין לא היה בהם שום טוב, והוא רק רע כל היום, ובוה הוא מתגבר על האדם וכו" עכ"ל].

ויש להוסיף מש"כ הרב יעקב חיים סופר (מגיד דבריו ליעקב ויחי תש"פ גליון 7 הו"ד באוסף גליונות ויחי תש"פ)

על הכל יבוא בחשבון

הרמב"ם באיגרת תימן (ובמאמר קידוש ה') (כותב שאת ירבעם בן נבט, שהוא היה גדול הפושעים שהחטיא את ישראל, שגרם החטא ה לעשרה שבטים מכלל ישראל, (רבבות נפשות, מי יודע כמה היו - וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס במעלת ובמהות יום ט"ו באב עמוד טז), הוא גרם להם שיעזבו אלהים חיים והלכו אחר ה'הבל' אחר ה'תועבה' אחר ה'עבוד זרה', הדבר החמור ביותר, מי יודע איזה עונש נמרח יש לו, איז ה עונש חמור יש לו. ואומר הרמב"ם: אל יעלה בדעתך שלא יתבעו אותך וגם על 'עירוב תבשילין' דרבנן והדומים לו, אם ירבעם בן נבט לא נטל ידיו לסעודה, תאמר 'קים ליה בדרבה מיניה', 'סך הכל, לא נטל ידיו, זה כאין וכאפס בייחס למעשיו.. אף על פי כן, על הכל יבוא בחשבון.

החשבון הוא אף לטובה על כל פרט ופרט

והחשבון לעתיד לבוא שיהיה על הכל, הוא הן לטוב והן למוטב, גם על העונש על כל עוון וחטא, וכמו שראינו אצל החשמונאים, אבל כנגד זה גם השכר על כל מעשה מצוה, אפילו 'מצוה קלה', ו'מרוכה מדה טובה', השכר פי חמש מאות (תוספתא סוטה פ"ד ה"א). אם אדם טורח ומשתדל באיזה מצוה, אי אפשר לשער רום ערכה ומעלתה ושכרה לעתיד לבוא. בסוף הפרשה שלנו (בראשית ז), אחר י שהביאו את יעקב אבינו ע"ה ממצרים לקבורה בארץ ישראל כבקשתו (בראשית מט כט), ויהי המחנה כבוד מאד' (בראשית נ ט), כל הכתרי מלוכה שהניחו סביבו (רש"י שם י' מסוטה ג), הם, מלכי כנען, לא השתתפו במסע הלוויה, הם נשארו במקומות שלהם, בעסקיהם שלהם, אבל הם הצביעו באצבע שלהם: 'ויאמרו אבל כבוד זה למצרים' (שם יא). והרמת אצבע הזו, הייתה להם לזכות גדולה, כמו שאמרו במדרש (בירושלמי סוטה פ"א ה"י), שזכות זו עמדה להם שלא ייכנסו ישראל לארץ ישראל עד שיקבלו ביישבתם זו השכר כנגד מה שהושיטו את האצבע!

ה'מצוה' של 'עגלון' שזכה שיצא ממנו זרע המלוכה

אותו דבר מצינו אצל 'עגלון' מלך מואב, שזכה שממנו יצאה 'רות המואביה', שהיא 'אמא של מלכות' (ב"ב צא:), ה'סבתא' של דוד המלך ע"ה, של שלמה המלך ע"ה, של 'מלך המשיח'. אם היו שואלים אחד מאיתנו: 'מה אתה מוכן לתת בכדי שהי'נכד' שלך יהיה 'מלך המשיח'?', מסכימים להכל.. מה שאתה רוצה. קח גם אותי.. זכות כזו שמנכדיו יהיה מלך המשיח. ו'עגלון' זכה בזה. בזכות מה? לימדו אותנו רבותינו (רש"י שופטים ג כ, מרות רבה פר' ב סי' ט ותנחומא פר' ויחי סי' יד): באותו זמן שעגלון מלך מואב מלך, והוא שלט גם על כל ל ישראל, ביד חזקה, והם היו נכנעים תחת ידיו (שופטים ג יד), ראה ה' אהוד בן גרא' שהיה שופט כי הלחץ על ישראל כבד מאד, צריך לבער אותו מן העולם, אין ברירה אחרת. מתואר בספר שופטים (ג טו) איך שהוא הכין את ה'חרב' ונכנס אצל 'עגלון', אמר לו: 'דבר אלהים לי אליך!' (שם כ), 'אדוני המלך, אני בא בשליחות, ואני רוצה למסור לך צו אלוהי, והפסוק אומר ש'עגלון' עמד ויקם מעל הכסא' (שם). ובזכות זה שעמד - זכה שתצא ממנו מלכות בית דוד. אמר לו הקב"ה אתה עמדת מכסאך לכבודי - חייך הריני מעמיד ממך בן יושב על כסא ה'. זו הזכות הגדולה שהייתה לו. כי הוא, אפילו שהיה עובד עבודה זרה, אבל אם מישוהו בא אליו בשליחות של הבורא יתברך, הוא מבין משכלו שצריכים לכבד, לכן הוא עמד. ובשביל זה הוא זכה שיצאה ממנו רות המואביה. אבל מי שילמד גם את דברי רש"י בספר שופטים (שם) יראה חידושי גדול מזה, רש"י מביא בשם רבותינו (וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' מנוחת שלום חלק א סי' פב) 'דבר אלהים לי אליך - וצריך אתה לעמוד. כלומר: מה ש'עגלון' עמד, הוא לא עמד מדעתו, אלא 'אהוד' ביקש ממנו שיעמוד, ורק אחרי שביקש ממנו הוא עמד. זה לא מדיליה ולא מדעתיה. ואף על פי כן הקב"ה לא קיפח את שכרו, ונתן לו 'מרגלית' כזו, את 'רות המואביה'. ללמדנו גדול השכר של כל מצוה. עכ"ד הרב יעקב חיים סופר שליט"א.

הרב היים בן המון שליטי"א

אורי בראש השנה

שנה טובה ומבורכת, כתיבה וחתימה טובה, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות!

מובא במדרש שוחר טוב על הפסוק "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא" אורי, בראש השנה, וישעי, ביום הכיפורים, והנה יש להבין בשלמא יום הכיפורים נקרא יום ישועה זה מובן, כי ביום זה הקב"ה מוחל וסולח לעוונותינו, כמו שכתוב "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו" ואין לאדם ישועה גדולה יותר מאשר כפרת עוונותיו, אך אורי בראש השנה צריך ביאור, ממת' העומד למשפט עבור יום המשפט הוא יום של אור? ועוד שאנו לובשים בגדי חג ומסתפרים לקראת ראש השנה, וכדברי הנביא (נחמיה ח-י) "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ואל תעצבו כי הדוות ה' מעוכם" פסוק שנאמר על ראש השנה? יום ובפרט שאפילו גדולי מאורי ישראל חששו ופחדו מיום הדין, כדוגמת דוד המלך שאמר "סמר מפחדך בשרי ממשפטיך יראתי" מי שהיה רגל רביעית למרכבה, מלך ישראל, שאמר על עצמו וליכי חלל בקרבי, והוא מפחד מה נאמר אנו? כמו כן מצאנו על רבן יוחנן בן זכאי שברגעיו האחרונים לחייו כאשר נכנסו תלמידיו לבקרו, בכה מאימת הדין בו יצטרך לעמוד לפני מי שאמר והיה העולם, על אף שהיה כפי שתיארו אותו תלמידיו גדול ישראל, פטיש החוק, עמוד הימיני? כמו כן מצאנו בתפילת רבי אמנון ממגנצא הי"ד "ומלאכים יחפזו חיל ורעדה יאחזו ויאמרו הנה יום הדין, לפקוד את צבא מרום בדין" גם כאן יש להבין, בעוד אצל בני האדם שהם בעלי בחירה, ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, הפחד מובן, אבל מלאכים לכאורה אין להם בחירה, הם פועלים ועושים בדיוק לפי מה שהם מצווים? כמו שאנו אומרים בתפילה "כולם אהובים, כולם ברורים, כולם קדושים, כולם עושים באימה וביראה רצון קונייהם, וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים", אז ממה יש להם לפחד? ועוד שואלים גדולי המוסר, מדוע יום ראש השנה חל לפני יום הכיפורים, היה נכון יותר שיום הכיפורים יהיה יום מחילה וסליחה וכפרה יחול לפני ראש השנה, שהוא יום הדין, וכך נבוא ליום הדין כאשר אנו נקיים וזכים מכפרת יום הכיפורים? ועוד למה לא נקבע יום הדין על כל השנה ביום האחרון של השנה, כמו שמקובל בעולם העסקים שאת יום המאזן עושים בסיומה של השנה ולא בתחילת השנה החדשה? שהרי יום זה שייך לשנה החדשה?

לאחר תקיעות השופר אנו מעלים על נס את מהותו של היום ומדגישים "היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם" על מנת שנתניחם נכון ליום הדין, הבא נראה דוגמא של דיני שמים, כולנו מכירים כותב הרב שך זצ"ל את סיפור מכירת יוסף, מכירה שכפי המשמעת מהפסקים החלה באהבה יתרה שאהב יעקב את יוסף מכל בניו, ובנוסף עשה לו כתונת הפסים, ולאחר מכן נתוסף עניין החלומות, ומשם הקנאה והשנאה עשו את שלהם, ומתוך כך הם דנו אותו כדין רודף, שהרי הוציא דיבתם רעה אל אביהם, ולכן הוציאו כנגדו פסק דין מות, וזרקו אותו לבור, יהודה אמר מה בצע כי נהרג את אחינו וכיסינו את דמו, ולכן הוחלט למכור אותו, אלא שחששו שמא דבר המכירה יובא לידיעת אביהם, לכן הם עשו חרם על מי שיגלה, ומאחר והם היו תשעה והם סברו שהם פוסקים כדין תורה הם שיתפו את השכינה עימם, וזו אחת הסיבות שהסתלקה השכינה מיעקב, ולכן גם יוסף לאחר שיצא מבית האסורים לא גילה לאביו שהרי המרחק ממצרים לכנען לא גדול והייתה בידו היכולת לשלוח לשיח לאביו, וגם יצחק שידע שיוסף חי וראה את בנו יעקב בצער לא גילה, כי אמר אם הקב"ה לא מגלה גם אני לא אגלה, וגם יוסף לאחר שנתוודע לאחיו, לא שאל אותם מדוע מכרתם אותי, כי הוא הבין אותם, רק אמר להם אתם חשבתם עלי רעה ואלוקים חשבה לטובה למען החיות עם רב.

נמצא שמצד אחר השבטים פסקו כדת וכדין, ומאידך כתוב שנענשו בעשרה הרוגי מלכות שהוא עונש איום ונורא כידוע, ומה ההסבר? אלא שאמנם הם פעלו כדת וכדין, אבל הדין יצא להם מתוך שהייתה להם נגיעה בדבר, וזהו עומק הדין שיתכן שהאדם יעשה מצווה, אבל אם מה שהוביל אותו לאותה המצווה זו נגיעה אישית שלילית, מגיע לו על כך עונש, וזהו עומק הדין, כלומר עומק הדין הוא שבוחנים את מעשה האדם מכל עבריו, מבחן עומק ומאירים אותו מכל הכיוונים אם הוא נקי מכל רבב ופגם כל שהוא ממש כמו יהלום נקי.

וזהו כוונת אבא ברדלא במדרש (ב"ר צג - י) שאמר "אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנם שבשבטים היה ולא יכלו אחיו לעמוד בתוכחתו, כשיבוא הקב"ה ויזכיר כל אחד ואחד לפי מה שהוא אל אחת כמה וכמה?" ומה הייתה תוכחת יוסף? כאשר אמר יוסף לאחיו "אני יוסף" הם ראו לפניהם יוסף אחר יוסף נקי, יוסף צדיק, זה לא אותו יוסף שהם דנו, התברר להם שכל מחשבתם נגורה מאותה נגיעה שהייתה להם, ולכן נבהלו, ושאלו את עצמם איפה היינו 22 שנה, איך חלפו ועברו 22 פעם יום הכיפורים, ואפילו לא ראו לנכון להביע חרטה, זו הייתה בהלתם, ועל זה זעק אבא ברדלא "אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה" כאשר הקב"ה יתגלה בעולמו, ויסורו מהאדם כל הנגיעות, ויתברר לאדם חי בתחושה ובאשליה שהוא צודק בכל מעשיו, ושהאמת לא נר לרגליו זהו הפחד הגדול, וזה הפחד שליווה את רבן יוחנן בן זכאי, וכפי שמובא בתנא דבי אליהו זוטא (כד) שם מופיע המעשה עם תלמידיו עם שינוי קל אך משמעותי, כאשר תלמידיו שאלו אותו מפני מה אתה בוכה? "אמר להם רבי יוחנן איך לא אבכה שמעמידים אותי לדין, ומאירים לי את מעשי ודנים אותי עליהם" כלומר עומק הדין כפי שהבין אותו רבי יוחנן זה מה שגרם לו לבכות ולחשוש, וכן דוד המלך, כמו שהוא אמר "סמר מפחדך בשרי" כלומר מעצם עמידתי לפניך שאתה אדון העולם, "ממשפטיך יראתי" כאומר מי מבטיחני שכל מעשיו היו מושלמים, די במחשבה זו כדי לפחד.

אך תקוותנו ושמתנו היא במה שהסבירו המפרשים על הפחד של המלאכים, שמדובר כאן במלאכים שנבראו מכוח מעשה האדם, וכדברי המשנה העושה מצווה אחת בורא לו סגור אחד, והעושה עבירה אחת בורא לו קטגור אחד, וכידוע שלמות אותם המלאכים תלויה בצורה בה נעשתה המצווה, או העבירה, כך שככל שהמצווה מושלמת יותר, כך המלאך שנברא מכוחה שלם יותר, וכן להיפך, וכאשר מתקרב יום הדין וברקע נשמע קול השופר, קול שיש בו כדי לעורר את האדם לתשובה מאהבה, ותשובה מאהבה הופכת את הזדונות לזכויות, כך שאם מלאך שהוא קטגור שהמתין שנה שלימה ותכנן איך לקטר על האדם, והנה ברגע אחד הופך האדם ע"י עשיית תשובה את אותו מלאך לסגור, וזו כוונת הגמ' שהתקיעות נועדו לבלבל את השטן, ומהו הבלבל לשטן? שבמקום לקטר הוא מסגור, וזהו אורי בראש השנה, שאותם העבירות ברגע שהופכות להיות מצווה ברגע אחד אין לנו אור גדול מזה, ולכן ראש השנה הוא לפני יום הכיפורים, כדי שעי" התשובה מאהבה כל הזדונות יתפכו לזכויות וזה עדיף על פני מחיקתם לגמרי.

ולגבי השאלה מדוע יום הדין הוא בראש השנה ולא ביום האחרון של השנה? כותב הרב דסלר כי עיקר הדין בראש השנה הוא לא על העבר אלא על העתיד, וכמו שאנו מדגישים בתפילה "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון" ולא יום ראשון ממש, וכמו שביום הראשון של הבריאה כל מה שהיה היה על ידי איתערותא דלעילא, ללא כל קשר למעשה האדם, כי עדיין לא היה אדם, כך ההתייחסות לדין ראש השנה, שבו כל יחיד ויחיד מקבל כלים ותפקידים המתאימים לתכלית הבריאה על פי איתערותא דלתתא, ולכן רק לאחר סיום השנה מחשבתים את הנתינה לשנה הנוכחית.

וזו גם הסיבה שאין אנו אומרים וידוי ביום ראש השנה כי פנינו אל העתיד ולא על העבר.

יהי רצון שנוכה יחד עם כל בית ישראל לשנה טובה ומבורכת, שנה של גאולה וישועה לכלל ולפרט אמן

לצפייה והורדה בעלונים קודמים של "למעשה" (מכון למעשה) מתוך אתר "בינינו" - לחץ כאן ומתוך אתר תורת יוסף לחץ כאן ומתוך אתר של דרשו לחץ כאן